

Ольга АРТИШ,

orcid.org/0000-0003-3652-0406

асистент кафедри англійської філології

Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

(Івано-Франківськ, Україна) publ.artysh@gmail.com

Володимир ГОШИЛИК,

orcid.org/0000-0001-7645-5966

кандидат філологічних наук, доцент,

доцент кафедри англійської філології

Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

(Івано-Франківськ, Україна) goshylyk@ukr.net

ФУНКЦІЙНІ ПАРАМЕТРИ АНАЛІТИЧНИХ ДІЄСЛІВНИХ ПРЕДИКАТІВ У СУЧАСНІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

Статтю присвячено комплексному розгляду аналітичних дієслівних предикатів як вияву продуктивного розвитку аналітизму в сучасній англійській мові. Автори аналізують природу аналітичних мовних одиниць дієслівного типу та особливості їхнього номінативного потенціалу.

Відповідаючи розвитку аналітизму індоєвропейських мов, складні номінації дієслівного типу утворюються внаслідок розходження між потребами мови у вираженні процесуальної семантики у сфері абстрактних реалій та її обмеженими словотвірними потенціями.

Співвіднесеність сполуки на денотативному рівні з єдиною поняттєвою одиницею досягається завдяки органічному поєднанню обох компонентів, що супроводжується перерозподілом функціонально-сміслового навантаження між ними – дієслово в складі аналітичного дієслівного предиката виконує функції граматичного центру, а іменник формує семантичне ядро сполуки.

Доведено, що співвіднесеність складних найменувань дієслівного типу на денотативному рівні з єдиною поняттєвою одиницею ставить їх в один ряд з дієсловами та дає змогу ідентифікувати між ними відношення функціональної еквівалентності. Проте, будучи аналітичними не лише за формою, а й за додатковими можливостями свого семантичного наповнення, стійкі дієслівно-іменні сполуки як аналітичні предикати здатні конкретизувати приписану суб'єкту предикативну ознаку через експлікацію додаткових її характеристик. Так, дієслово у складі аналізованих сполук дає змогу: 1) передавати вичерпну якісно-кількісну характеристику протікання позначуваних дій, процесу чи стану у плані інтенсивності чи повноти охоплення; 2) позначати різні моменти протікання вираженої іменником дії; 3) експлікувати багатократність, повторюваність дії чи її дискретність; 4) виявляти можливість, готовність, схильність суб'єкта до виконання вираженої іменником дії чи перебування його в певному стані; 5) диференціювати віднесеність дії до суб'єкта та її спрямованості на об'єкт; 6) визначити сферу використання складних дієслів їх закріпленням за певним стилем мовлення тощо.

Ключові слова: *аналітизм, аналітичний предикат, зв'язане значення, номінативний потенціал.*

Olga ARTYSH,

orcid.org/0000-0003-3652-0406

Assistant at the English Philology Department

of Vasyl Stefanyk Precarpathian National University

(Ivano-Frankivsk, Ukraine) publ.artysh@gmail.com

Volodymyr GOSHYLYK,

orcid.org/0000-0001-7645-5966

Candidate of Philological Sciences, Associate Professor,

Associate Professor at the English Philology Department

of Vasyl Stefanyk Precarpathian National University

(Ivano-Frankivsk, Ukraine) goshylyk@ukr.net

THE FUNCTIONAL PARAMETERS OF THE ANALYTICAL VERBAL PREDICATES IN MODERN ENGLISH

The article is devoted to a comprehensive consideration of the analytical verbal predicates as a manifestation of the productive development of analyticity in Modern English. The authors analyze the nature of the verb-like analytical language units and the features of their nominative potential.

Corresponding to the development of the analyticity of the Indo-European languages, complex nominative units of the verb type are formed due to the difference between the needs of language in the expression of process semantics in the field of abstract realities and its limited word-building potentials.

The correlation of a phrase at the denotative level with a single conceptual unit is achieved through an organic combination of both components, accompanied by a redistribution of the functional and semantic load between them – the verb in the analytical verbal predicate serves as a grammatical center, and the noun forms a semantic core.

It is proved that the correlation of the complex nominative units at the denotative level with a single conceptual unit puts them on a par with verbs and allows to identify the relationship of functional equivalence between them. However, being analytical not only in form but also in the additional possibilities of their semantic content, the set verb-noun phrases as analytical predicates are able to specify the predicative feature assigned to the subject through the explication of its additional characteristics. Thus, the verb in the analyzed phrases allows: 1) to convey a comprehensive qualitative and quantitative characteristics of the course of the denoted action, process or state in terms of their intensity or completeness; 2) to indicate the different moments of the action expressed by the noun; 3) to explain the multiplicity, repetition of the action or its discreteness; 4) to identify the possibility, readiness, inclination of the subject to perform the action expressed by the noun or to be in a certain state; 5) to differentiate the relevance of the action to the subject and its focus on the object; 6) to determine the scope of use of the analytical verbs, their fixation on a particular style of speech, etc.

Key words: analyticity, analytical predicate, constrained meaning, nominative potential.

Постановка проблеми. Як відомо, серед словникового складу англійської мови виділяється численний клас неоднослівних найменувань дієслівного типу, які з граматичної точки зору формально не відрізняються від вільних словосполучень. Представляючи собою поєднання дієслова з відмінковою чи приєднаною-відмінковою формою іменника, ці сполуки, однак, характеризуються семантичною спаяністю їхніх компонентів та зумовленою цим цілісністю переданого значення. Порівняйте: *to make a dress – to make a decision, to give a book – to give an answer, to take a pen – to take responsibility, to come to a man – to come to a conclusion, to cast a stone – to cast a look, to break a leg – to break one's oath* тощо. На відміну від вільних словосполучень, живі синтаксичні зв'язки між складниками яких визначаються поняттєвою основою повнозначних, лексично самостійних слів, поєднання несполучуваних лексем (абстрактних іменників з дієсловами конкретної семантики) у сполуках, що складають другий елемент опозитивної пари, забезпечується реалізацією одним із компонентів зв'язаного значення. Функціонуючи як «явище мовної синонімії» (Арутюнова 1998: 83), подібні сполуки описового характеру є еквівалентними дієсловам складними найменуваннями.

Аналіз досліджень. Складні номінації дієслівного типу неодноразово потрапляли у фокус уваги вітчизняних та закордонних дослідників (Л. В. Шубіна, В. В. Похмельних, Н. О. Бойченко, В. Б. Гошилик, М. М. Капась-Романюк та ін.), оскільки, відповідаючи розвиткові аналітизму індоєвропейських мов, вони масово утворюються внаслідок розходження між потребами мови у вираженні процесуальної семантики у сфері непростежуваних (абстрактних) реалій та її обмеженими словотвірними потенціями. Проте, попри

спорадичний аналіз окремих аспектів функціонування вибраних до розгляду сполук, аналіз специфіки їх функціонування як аналітичних дієслівних предикатів досі є актуальним.

Метою статті є розгляд функційних параметрів аналітичних дієслівних предикатів як вияву продуктивного розвитку аналітизму в сучасній англійській мові.

Виклад основного матеріалу. Неоднослівні номінації дієслівного типу наявні в багатьох мовах світу, у зв'язку з чим були визнані У. Вайнрайхом як мовні універсалії (Вайнрайх, 1970: 211–212). Їх поширеність зумовлена низкою як мовних, так і позамовних чинників. З одного боку, утворені аналітичним способом номінативні одиниці покликані задовольнити потребу мови в означенні певних зовсім або адекватно не відображених у мовній системі явищ об'єктивної дійсності, з іншого – складні найменування як описові звороти виникають за певних стилістичних умов, там, де мають місце пошуки, вибір засобів та способів вираження думки, де чітко простежується прагнення уникнути повторень, шаблону, підкреслити своєрідність функціонально-мовленевого стилю. На думку В. М. Телії, формування аналітичних структур пов'язане з «тенденцією пізнавальної діяльності свідомості до відображення все більш тонких подробиць зовнішнього й внутрішнього світу людини та до фіксування їх у найменуваннях» (Телія, 1981: 14).

Як зазначав Ф. І. Буслаєв, «замість одного дієслова іноді вживається дієслово з іменем, що слугує йому за додаток: наприклад, *думати думу* замість *думати*, *вести мову* замість *говорити*. У таких виразах, що розкладають назву дії на дієслово та ім'я, стає можливим означити сам предмет: *думати глибоку думу* (але *глибоку думати* не вживаємо). На відміну від інших дієслівних форм,

ці вирази називаються описовими» (Буслаєв, 1959: 310). Він зауважив, що у випадку вираження поряд із дієсловами однієї й тієї ж самої думки неоднослівні найменування надають їй нового відтінку, а багато з них часто є засобами поповнення відсутніх у мові форм дієслова.

Стійкі неоднослівні номінації були предметом розгляду у працях Ш. Баллі, котрий зауважив, що між словосполученнями, в яких реалізуються вільні значення слів, та ідіомами – сполуками слів з повністю переосмисленим лексичним складом – у мові існує «маса перехідних та проміжних випадків, що не піддаються точній класифікації» (Баллі, 2001: 89). Виділивши описові форми дієслівного характеру в самостійній фразеологічній тип і пояснюючи їхній розвиток у французькій мові бідністю дієслівної префіксації, дослідник звернув увагу на невідповідний характер цих сполук, що виявляється в зумовленій семантичними параметрами й мовним звичаєм обмеженості вибору їхніх конститутивних елементів, та конвенційну закріпленість складних найменувань за певною реалією.

Про роль узусу в побудові та функціонуванні стійких сполук писав Ф. де Сосюр: «Слід запитати себе: чи всі синтагми однаково вільні? Передусім трапляються численні вирази, які належать до мови: це вже цілком готові речення, в яких звичай забороняє щось змінювати, навіть коли, поміркувавши, ми розрізняємо в них частини зі значеннями (*вийти заміж*). Майже те ж саме, хоч і меншою мірою, стосується таких виразів, як *взяти на мушку*. Узусальний характер цих виразів впливає з особливостей їхнього значення або синтаксису. Такі звороти не можна імпровізувати, вони надаються традицією вже готовими» (Сосюр, 1998: 158).

Співвіднесеність стійкої дієслівно-іменної сполуки як аналітичного дієслівного предиката на денотативному рівні з єдиною поняттєвою одиницею досягається завдяки органічному поєднанню обох компонентів, що супроводжується перерозподілом функціонально-смиислового навантаження між ними – дієслово у складі неоднослівного найменування десемантизується і, зберігаючи загальнокатегорійне значення, виконує функції граматичного центру, а іменник формує семантичне ядро сполуки.

Десемантизація дієслівного компонента сполуки передбачає часткову втрату ним власного реально-речового змісту, його «смиислове вивітрювання» (в термінології У. Вайнрайха), внаслідок чого той стає інформативно недостатнім і нездатним самостійно виконувати номінативну функцію. Дієслово, отже, реалізує зв'язане зна-

чення, що «характеризується низкою специфічних ознак, а саме неавтономністю знакової функції, пов'язаною з синсемантичністю цього значення, та непрямом похідністю значення, що виявляє себе у відтворенні цього значення з певним опорним найменуванням» (Шанський, 1972: 68).

Роль семантично опорного компонента аналітичних предикатів, який несе основне смислове навантаження і є необхідним для реалізації зв'язаного значення дієслівного конституента, відіграють іменники зі значенням «опредметненої» дії, стану, процесу та якості (Адамець, 1973; Гошилик, 2006). Забезпечуючи співвіднесеність утворюваних неоднослівних номінацій з позамовною реальністю, вони складають їхнє змістове ядро, а дієслівні компоненти («вербалізатори» за У. Вайнрайхом чи «предикатори» в термінології Н. Д. Арутюнової) як носії категорійного значення дієслівності уможливають позначення процесів у сфері абстрактних реалій.

Цільність номінації та синтаксична нечленованість досліджуваних сполук дають змогу розглядати їх як аналітичні дієслова та провести певні паралелі між способами словотворення і фразотворення. На їхній ізоморфізм неодноразово вказували дослідники, порівнюючи дієслівний компонент зі словотвірним показником, формантом, а предикатний іменник – із твірною основою (Сидорець, 1999: 67; Шанський, 1972: 305; Похмельних, 1985: 6; Шубіна, 1973: 7). При цьому слушним є застереження про безпідставність трактування «спеціалізованого дієслова» (Сидорець 1999: 72) як тільки формотворчого афікса (граматичного морфокомпонента), оскільки воно зберігає редуковані залишки первинного номінативного значення й окрім вираження граматичного значення стійкої дієслівно-іменної сполуки «модифікує лексичне значення семантично опорного найменування» (Бойченко, 2001: 4). Так, дієслово у складі аналізованих сполук дає змогу: 1) передавати вичерпну якісно-кількісну характеристику позначуваної дії, процесу чи стану шляхом експлікації характеру їх протікання в плані інтенсивності чи повноти охоплення (*to cast a glance, to wallow in debt, to focus attention*); 2) позначати різні моменти протікання вираженої іменником дії (початок (*to start a conversation, to assume the offensive, to come into fashion*), тривалість/продовження (*to carry on a conversation, to carry on the offensive*) чи завершення (*to break up a conversation, to go out of fashion*); 3) експлікувати багатократність, повторюваність дії чи її дискретність (*to hurl an accusation – to pelt with accusations*); 4) виявляти можливість, готовність, схильність суб'єкта до

виконання вираженої іменником дії чи перебування його в певному стані (*to break off contacts, to run a risk, to call in question, to keep silence, to take (a) responsibility, to gain prestige, to win success*); 5) диференціювати віднесеність дії до суб'єкта та її спрямованості на об'єкт (*to cause damage – to suffer damage; to grant a loan – to take out a loan; to give shelter – to take shelter, to give a hint – to take a hint*); 6) визначити сферу використання складних дієслів, їх закріплення за певним стилем мовлення (*to have a dream* (нейтр.) – *to cherish a dream* (книжн., уроч.), *to have success* (нейтр.) – *to be crowned with success* (книжн., уроч.)) та ін.

Висновки. Підсумовуючи зазначене вище, можемо констатувати, що співвіднесеність складних найменувань дієслівного типу на дено-

тативному рівні з єдиною поняттєвою одиницею ставить їх в один ряд з дієсловами та дає змогу ідентифікувати відношення функціональної еквівалентності між цими двома різновидами цілісних номінативних одиниць у системі засобів позначення сучасної англійської мови. Будучи аналітичними не лише за формою, а й за додатковими можливостями свого семантичного наповнення, стійкі дієслівно-іменні сполуки здатні конкретизувати приписану суб'єкту предикативну ознаку шляхом експлікації додаткових її характеристик. З огляду на своєрідність аналітизму досліджуваних сполук перспективним видається зіставне дослідження реченнєвотвір-ного потенціалу аналітичних дієслівних предикатів у неблизькоспоріднених мовах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Адамец П. О семантико-синтаксических функциях deverбативных и deadъективных существительных. *Филологические науки*. 1973. № 4. С. 40–46.
2. Арутюнова Н. Д. Язык и мир человека. Москва : Языки русской культуры, 1998. 898 с.
3. Балли Ш. Французская стилистика. 2-е изд., стереотип. Москва : УРСС, 2001. 392 с.
4. Бойченко Н. О. Стійкі дієслівні сполуки у публіцистичному тексті : типологічні ознаки та експресивний потенціал : автореф. дис. ... на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : 10.02.01. Київ, 2002. 18 с.
5. Буслаев Ф. И. Историческая грамматика русского языка. Москва : Учпедгиз, 1959. 623 с.
6. Вейнрейх У. О семантической структуре языка. *Новое в лингвистике*. Москва : Прогресс, 1970. Вып. 5: Языковые универсали. С. 163–249.
7. Гошилик В. Б. Семантико-синтаксична структура речень із предикатними стійкими дієслівно-іменними сполуками в сучасній українській мові : автореф. дис. ... на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : 10.02.01. Івано-Франківськ, 2006. 20 с.
8. Капась-Романюк М. М. Стійкі дієслівні сполуки в українській діловій мові кінця XVI–XVII століть (семантика, структура, особливості функціонування) : автореф. дис. ... на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : 10.02.01. Київ, 2012. 18 с.
9. Похмельных В. В. Глагольно-именные перифрастические обороты современного русского языка : автореф. дис. ... на соискание учен. степени канд. філол. наук : 10.02.01. Москва, 1985. 16 с.
10. Сидорец В. С. Современные восточнославянские неоднословные наименования действия с десемантизированным компонентом в системнофункциональном сопоставительном аспекте. *Вопросы языкознания*. 1999. № 6. С. 66–78.
11. Сосюр Ф. де. Курс загальної лінгвістики. Київ : Основи, 1998. 324 с.
12. Телия В. Н. Типы языковых значений : Связанное значение слова в языке. Москва : Наука, 1981. 269 с.
13. Шанский Н. М. Деривация слов и фразеологических оборотов (К вопросу о сходстве и различии процессов словообразования и оборотообразования). *Русское и славянское языкознание*. Москва : Наука, 1972. С. 276–338.
14. Шубина Л. В. Глагольные перифрастические обороты в современном русском языке : автореф. дис. ... на соискание учен. степени канд. філол. наук : 10.02.01. Москва, 1973. 22 с.

REFERENCES

1. Adamets P. O semantiko-sintaksicheskikh funktsiyakh deverbativnykh i deadektivnykh sushchestvitelnykh [On the semantic-syntactic functions of the deverbative and deadjective nouns]. *Philological Sciences*. 1973. No 4. Pp. 40–46. [in Russian].
2. Arutyunova N. D. Yazyk i mir cheloveka [Language and the world of man]. Moscow : Languages of the Russian Culture, 1998. 898 p. [in Russian].
3. Bally C. Frantsuzskaya stilistika [French Stylistics]. 2nd ed., Stereotype. Moscow : URSS, 2001. 392 p. [in Russian].
4. Boychenko N. O. Stiiki diieslivni spoluky u publisytychnomu teksti : typolohichni oznaky ta ekspresyvnyi potensial [Set verb phrases in the journalistic text : typological features and expressive potential] : abstract for PhD in philological sciences : 10.02.01. Kyiv, 2002. 18 p. [in Ukrainian].
5. Buslaev F. I. Istoricheskaya grammatika russkogo yazyka [Historical grammar of the Russian language]. Moscow : Uchpedgiz, 1959. 623 p. [in Russian].
6. Weinreich U. O semanticheskoy strukture yazyka [On the semantic structure of language]. *New in linguistics*. Vol. 5 : Language universals. Moscow : Progress, 1970. Pp. 163–249. [in Russian].
7. Goshylyk V. B. Semantyko-syntaktychna struktura rechen iz predykatnymy stiikymy diieslivno-imennymy spolukamy v suchasniy ukrainskiiy movi [The semantic-syntactic structure of sentences with the predicate stable verb-noun

phrases in the modern Ukrainian language] : abstract for PhD in philological sciences: 10.02.01. Ivano-Frankivsk, 2006. 20 p. [in Ukrainian].

8. Kapas-Romanyuk M. M. Stiiki diieslivni spoluky v ukrainskii dilovii movi kintsia XVI-XVII stolit (semantyka, struktura, osoblyvosti funktsionuvannia) [Set verb phrases in the Ukrainian business language of the late XVI – XVII centuries (semantics, structure, features of functioning)] : abstract for PhD in philological sciences : 10.02.01. Kyiv, 2012. 18 p. [in Ukrainian].

9. Pokhmelnikh V. V. Glagolno-imennye perifrasticheskie oboroty sovremennogo russkogo yazyka [Verbal-nominal periphrastic phrases of the modern Russian language] : abstract for PhD in philological sciences: 10.02.01. Moscow, 1985. 16 p. [in Russian].

10. Sidorets V. S. Sovremennye vostochnoslavjanskije neodnoslovnnye naimenovaniya deystviya s desemantizirovannym komponentom v sistemno-funktsionalnom sopostavitelnom aspekte [Modern East-Slavic ambiguous names of actions with a desemantized component in the system-functional comparative aspect]. *Questions of linguistics*. 1999. No. 6. Pp. 66–78. [in Russian].

11. Saussure F. de. Kurs zahalnoi linhvistyky [General linguistics course]. Kyiv : Osnovy, 1998. 324 p. [in Ukrainian].

12. Telia V. N. Tipy yazykovykh znacheniy : Svyazannoe znachenie slova v yazyke [Types of linguistic meanings : The bound meaning of a word in language]. Moscow : Nauka, 1982. 269 p. [in Russian].

13. Shansky N. M. Derivatsiya slov i frazeologicheskikh oborotov (K voprosu o skhodstve i razlichii protsessov slovoobrazovaniya i oborotoobrazovaniya) [The derivation of words and phraseological phrases (On the question of the similarity and difference of the processes of word building and phrases formation)]. *Russian and Slavic linguistics*. Moscow : Nauka, 1972. P. 276–338. [in Russian].

14. Shubina L. V. Glagolnye perifrasticheskie oboroty v sovremennom russkom yazyke [Verbal periphrastic phrases in modern Russian] : abstract for PhD in philological sciences : 10.02.01. Moscow, 1973. 22 p. [in Russian].